

VRHOVNO SODIŠČE
REPUBLIKE SLOVENIJE

Evidenčna številka: VS00040944

Datum odločbe: 23.10.2020

Opravična številka II.stopnje: VSL Sodba in sklep II Cp 1781/2018

Senat: Jan Zobec (preds.), Vladimir Horvat (poroč.), dr. Ana Božič Penko, mag. Matej Čujovič, Karmen Iglič Stroligo

Področje: OBLIGACIJSKO PRAVO

Institut: zastaranje - pretrganje zastaranja - zadržanje zastaranja - sprememba tožbe - objektivna kumulacija tožbenih zahtevkov - poprava tožbe - materialno procesno vodstvo - dopuščena revizija

Zveza: OZ člen 352, 365. ZDen člen 72, 72/2. ZPP člen 108, 108/1, 180, 182, 184, 184/2

Jedro

Zvišani tožbeni zahtevki se v konkretnem primeru ni nanašal na "isto vrsto škode", saj je tožnica uveljavljala nov (dodaten) zahtevki za plačilo nadomestila (na podlagi dodatnih treh odločb) poleg obstoječega. Ni šlo torej le za povišanje zahtevka, ki bi pomenilo nepravo spremembo tožbe, saj ni šlo za isti predmet spora.

Pri denarnih zahtevkih je istovetnost zahtevka po naravi stvari mogoče ugotavljati le v zvezi z dejansko podlago. Tožnik je zahteval plačilo nadomestila na podlagi več različnih denacionalizacijskih odločb, kar pomeni, da ni zahteval plačila istega zneska. Torej ni šlo za istovetnost zahtevkov, temveč za objektivno kumulacijo (tožnik je postavil več tožbenih predlogov, ki jih je uveljavljal kumulativno).

Sodišče mora paziti, da z razlago tožbenega zahtevka ne krši načela dispozitivnosti in v sodbi ne sme odločiti mimo meja zahtevka. Omenjeno načelo sodišče omejuje tudi pri dajanju vsebinskih napotkov v zvezi z zahtevo za popravo oziroma dopolnitev vloge.

Po presoji Vrhovnega sodišča v obravnavanem primeru niso bile podane okoliščine, ki bi narekovale posebno obravnavo zastaranja. V skladu s 360. členom OZ zastaranje ne teče ves tisti čas, ko upnik zaradi nepremagljivih ovir ni mogel sodno uveljavljati izpolnitve obveznosti. Ovir, ki bi tožnici nesorazmerno otežile (ali celo dejansko preprečile) uveljavljanje tožbenega zahtevka na podlagi spornih treh denacionalizacijskih odločb, v konkretnem primeru ni bilo.

Izrek

I. Revizija se zavrne.

II. Tožeča stranka mora v 15 dneh od vročitve te sodbe povrniti toženi stranki stroške revizijskega odgovora v

višini 22.635,40 EUR z zakonskimi zamudnimi obrestmi, ki tečejo od prvega naslednjega dne po izteku roka za izpolnitev obveznosti, določenega v tej točki izreka.

Obrazložitev

Dosedanji potek postopka

1. Tožnica je s tožbo z dne 17. 8. 2010 od toženca (denacionalizacijskega zavezanca) zahtevala plačilo 11.421.760,00 EUR nadomestila (po drugem odstavku 72. člena Zakona o denacionalizaciji, v nadaljevanju ZDen) zaradi nezmožnosti uporabe (upravljanja) podržavljenih gozdov in neplodnih zemljišč, ki so ji bili v denacionalizacijskem postopku vrnjeni v naravi s pravnomočnimi odločbami (navedenimi pod točko I. tožbe). Na Zavodu za gozdove Slovenije (v nadaljevanju ZGS) je (za pripravo zunajsodnega zahtevka z dne 9. 11. 2009) pridobila podatke o realiziranem poseku za odločbe, ki so do 9. 11. 2009 postale pravnomočne, in sicer je realizirani posek za območje UE Mozirje 308.464 m³ bruto (264.617 m³ neto), za območje UE Radovljica (po odločbah B1 do B4 iz točke I tožbe) pa 164.430 m³ bruto (138.461 m³ neto). V zvezi s temi podatki je tožnica izrecno poudarila, da gre za posek na gozdnih zemljiščih, v katerih ni upoštevan posek na zemljiščih, vrnjenih s tremi odločbami UE Radovljica, ki so postale pravnomočne dne 23. 3. 2009, 14. 10. 2009 in 23. 12. 2009 (v nadaljevanju sporne tri odločbe). Za 264.617 m³ neto poseka v Mozirju je zahtevala 8.560.359,95 EUR, za 138.461 m³ neto poseka na območju Radovljice pa 2.662.605 EUR, kar je skupaj z nadomestilom za nezmožnost uporabe neplodnih zemljišč (198.795,03 EUR) znašalo vtoževanih 11.421.760,00 EUR. Po drugi dopolnitvi izvedenskega mnenja je tožnica s pripravljajno z dne 16. 1. 2015 zvišala tožbeni zahtevek iz 11.421.760,00 EUR na 17.415.390,00. Toženec je ugovarjal zastaranje terjatve tožnice nad zneskom 11.421.760,00 EUR.

2. V prvotnem postopku je sodišče prve stopnje sledilo toženčevemu ugovoru zastaranja. Odločitev je sodišče druge stopnje s sklepom II Cp 1060/2016 z dne 16. 11. 2016 razveljavilo ter zadevo vrnilo v novo sojenje. Opozorilo je, da se pri nepravi spremembi tožbe (uskladitvi tožbenega zahtevka z izvedenskim mnenjem) zastaranje povišanega tožbenega zahtevka pretrga že z vložitvijo tožbe.

3. V ponovljenem sojenju sodišče prve stopnje ugovoru zastaranja ni sledilo. Dovolilo je spremembo tožbe (I. točka izreka) in tožencu naložilo plačilo 8.176.092,20 EUR s pripadajočimi zakonskimi zamudnimi obrestmi (II. točka izreka). Višji tožbeni zahtevek (za znesek 9.239.297,80 EUR) je zavrnilo (III. točka izreka) in odločilo o pravnih stroških (IV. točka izreka).

4. Sodišče druge stopnje je delno ugodilo toženčevi pritožbi in I. točko izreka razveljavilo. Prvostopenjsko sodbo je spremenilo tako, da je v II. točki izreka prisojeni znesek nadomestila znižalo na 4.103.666,01 EUR s pripadajočimi obrestmi ter v III. točki izreka zavrnilo še zahtevek za plačilo 4.103.666,01 EUR (poleg že zavrjenega zneska 9.239.297,80 EUR). Spremenilo je tudi stroškovno odločitev v IV. točki izreka (I. točka izreka). Sicer je pritožbo toženca in v celoti pritožbo tožnice zavrnilo in v izpodbijanem, nespremenjenem delu potrdilo prvostopenjsko sodbo (II. točka izreka). Odločilo je o pritožbenih stroških (III. točka izreka).

5. Na predlog tožnice je Vrhovno sodišče s sklepom II DoR 607/2019 z dne 5. 5. 2020 dopustilo revizijo glede vprašanja pravilnosti presoje ugovora zastaranja.

6. Na podlagi tega sklepa tožnica vlaga revizijo zaradi zmotne uporabe materialnega prava in bistvenih kršitev določb pravnega postopka pred sodiščem druge stopnje. Predlaga ugoditev reviziji in spremembo izpodbijane sodbe tako, da se ugotovi tožbenemu zahtevku tožnice tudi v zavrženem znesku 4.103.666,01 EUR s pripadajočimi obrestmi in tožencu naloži povrnitev pravnih stroškov.

7. Revizija je bila vročena tožencu, ki je v odgovoru predlagal zavrnitev revizije in priglasil stroške odgovora na revizijo.

Odločitev sodišča prve stopnje

8. Sodišče prve stopnje je presodilo, da je šlo v obravnavanem primeru za nepravo spremembo tožbe, tako da je bilo zastaranje pretrgano že z vložitvijo tožbe. Obrazložilo je, da je tožnica podatke o višini nadomestila (ki je bila odvisna od čistega donosa lesa) pridobila šele z izdelavo dopolnitve izvedenskega mnenja. V tožbi je uveljavljala posek po vseh odločbah in predložila uradne podatke ZGS. Iz izvedenskega mnenja izhaja, da podatki o poseku niso bili usklajeni in takšnega poseka niso izkazovali. To pomeni, da tožnica teh podatkov ni mogla pridobiti in ji ni mogoče naložiti "nemogoče" skrbnosti.

Odločitev sodišča druge stopnje

9. Sodišče druge stopnje je ugovor zastaranja zavrnilo glede spremembe do zneska 12.588,195,00 EUR in za dodatno izračunan skupni čisti donos v višini 896.575,00 EUR za B.. Razlika je bila namreč posledica neevidentiranih količin poseka ter nepravilnega izračuna (zaradi napake v datumu odločbe in neupoštevanja vrednosti drv). Ker v tem delu spremembe tožbe ni mogoče pripisati neskrbnosti tožnice (temveč je šlo le za uskladitev podatkov), je bilo zastaranje pretrgano že z vložitvijo tožbe.

10. Ugodilo pa je ugovoru zastaranja glede zahtevka za plačilo nadomestila po spornih treh odločbah v višini 3.895.311,00 EUR, saj je ocenilo, da bi tožnica lahko zahtevek pravočasno postavila (ni šlo za to, da količine poseka ne bi znala določiti). Obrazložilo je, da je že v tožbi navedla, da je bil posek na območju UE Radovljica vsaj 252.091,36 m³ večji. Kljub temu da je imela tožnica že ob sestavi tožbe zadostne podatke (in ni šlo za situacijo, da bi zahtevek lahko podala šele po izdelavi izvedenskega mnenja), ustreznega zahtevka po spornih odločbah ni postavila.

Povzetek revizijskih navedb

11. Revidentka nasprotuje stališču sodišča druge stopnje, da je del tožbenega zahtevka za plačilo nadomestila po drugem odstavku 72. člena ZDen po spornih treh odločbah zastaral. Kot bistveno navaja, da je svoj zahtevek po višini uskladila takoj, ko je izvedenec ugotovil celoten posek in višino odškodnine. Poudarja, da je sodišče kriterije za uveljavljanje tožbenega zahtevka razlagalo tako strogo, da je tožbeni zahtevek zastaral v tekoči pravdi (čeprav tožnica ni mogla vplivati na to, kdaj bo izveden dokaz z izvedencem). Vztraja, da je bilo zastaranje naknadno zvišanega zahtevka pretrgano že z vložitvijo tožbe 17. 8. 2010 (365. člen Obligacijskega zakonika, v nadaljevanju OZ), saj meni, da je šlo v obravnavanem primeru za nepravo spremembo tožbe (ter si je že v tožbi pridržala pravico zvišati tožbeni zahtevek). Sklicuje se na sodno prakso Vrhovnega sodišča RS v zadevah II Ips 221/2016, II Ips 204/2013, II Ips 174/2001, III Ips 57/96 in II Ips 191/2007. Izpodbijani sodbi očita, da je v tem delu neobrazložena. Pojasnjuje, da je predmet tožbe ostal isti - tožba se je nanašala tudi na nadomestilo za nepremičnine, vrnjene s spornimi odločbami, z vlogo 16. 1. 2015 pa je le uskladila višino tožbenega zahtevka z ugotovitvami izvedenca (ki je ocenil večji posek lesa). Meni, da z zvišanjem tožbenega zahtevka ni

zahtevala nečesa novega, temveč je v okviru istega historičnega dogodka, na isti dejanski in pravni podlagi, zahtevala izpolnitev iste obveznosti (plačilo nadomestila po drugem odstavku 72. člena ZDen, ki je nečista denarna terjatev) v višjem (z ugotovitvami izvedenca) ugotovljenem znesku. To pomeni, da je tožnica le popravila višino odškodnine, drugih elementov tožbe pa ni spremenila (sicer bi bila tožba nesklepčna in bi jo sodišče moralo pozvati k dopolnitvi). Izpostavlja, da je bilo treba postaviti izvedenca za izračun višine nadomestila (zaradi nasprotovanja toženca). Po mnenju revidentke ni smiselno, da bi morala že v predhodnem postopku postaviti izvedenca, saj bi to podražilo spor in tožnici nesorazmerno otežilo uveljavljanje njenega zahtevka. Stališče izpodbijane sodbe je v nasprotju z ustavnopravnimi zahtevami, da morajo sodišča pravila o zastaralnih rokih uporabljati tako, da (ob upoštevanju okoliščin primera) stranki ni nesorazmerno oteženo uveljavljanje tožbenih zahtevkov (pravice do povrnitve škode).¹ Sklicuje se na odločbi Ustavnega sodišča Up 1177/12 in Up-89/14 (izbrisani).² Sodišču druge stopnje očita, da je z ugoditvijo ugovora zastaranja poseglo v pravico tožnice do sodnega varstva (23. člen Ustave) ter prekršilo pravice iz 2., 14., 15., 22., 25., 26., 33. in 67. člena Ustave.

Navedbe odgovora na revizijo

12. Kot bistveno navaja, da je tožnica tožbeni zahtevek postavila le glede štirinajstih odločb, saj je sama navedla, da v količini poseka ni upoštevala poseka na zemljiščih, vrnjenih s spornimi tremi odločbami. Kljub opozorilu toženca, da spornih odločb ni upoštevala pri količini poseka in pri višini tožbenega zahtevka, tožnica zahtevka za plačilo nadomestila iz naslova spornih odločb ni postavila, čeprav bi do podatkov brez težav prišla. To je storila šele po preteku zastaralnega roka z vlogo 16. 1. 2015, zato je njen zahtevek iz naslova nadomestila po spornih treh odločbah zastaran. Poudarja, da ne gre za nepravo spremembo tožbe in se sklicuje na zadevi II Ips 63/2013 (tč. 10, 11) in III Ips 53/2011 (tč. 9, 10). Ker ne gre za situacijo, ko tožnica ne bi imela resnične možnosti uveljavljati svoje pravice, ni upravičeno njeno varstvo z ohlapno razlago pravil o zastaranju. Po mnenju toženca bi z zavrnitvijo ugovora zastaranja sodišče dalo preveliko težo zaščititi upnika na račun pravice dolžnika in pravne varnost ter prekršilo njegovo ustavno pravico do enakega varstva pravic (22. člen Ustave). Opozarja, da je sodišče zaradi zastaranja zavrnilo "le" zahtevek v višini 3.895.311,00 EUR. Pojasnjuje, da je sodišče zavrnilo ugovor zastaranja v delu, kjer zvišanja tožbenega zahtevka ni bilo mogoče pripisati neskrbnosti tožnice (tj. glede izračuna za B., kjer je bilo treba upoštevati popravke pri količini poseka).

O utemeljenosti revizije

13. Revizija ni utemeljena.

14. V primeru dopuščene revizije Vrhovno sodišče izpodbijano sodbo preizkusi samo v tistem delu in glede tistih konkretnih pravnih vprašanj, glede katerih je bila revizija dopuščena (371. člen Zakona o pravnem postopku, v nadaljevanju ZPP). Revizijske navedbe o zagrešenih procesnih kršitvah presegajo okvir v obravnavanem primeru dopuščene materialnopravnega vprašanja. Ker revizija izven tega okvira ni dovoljena (tretji odstavek 374. člena ZPP), Vrhovno sodišče na te navedbe ni odgovarjalo.

15. V reviziji je sporno, ali je tožnica tožbeni zahtevek za plačilo nadomestila zaradi nezmožnosti uporabe nepremičnin, ki so bile vrnjene s spornimi tremi odločbami, vložila po preteku splošnega zastaralnega roka. Po mnenju tožnice je zvišanje tožbenega zahtevka z vlogo 16. 1. 2015 pomenilo le nepravo spremembo tožbe, tako da je bilo zastaranje kasneje zvišanega zahtevka pretrgano že z vložitvijo tožbe. Svoj revizijski očitke opira na trditev, da z zvišanjem tožbenega zahtevka ni zahtevala nove obveznosti, temveč je le uskladila višino tožbenega zahtevka z izvedenskim mnenjem. Navaja, da je že v tožbi

zahtevala plačilo nadomestila (tudi na podlagi spornih treh odločb), pri čemer si je izrecno pridržala pravico zvišati tožbeni zahtevek.

16. Iz trditvene podlage tožbe (in podatkov spisa) izhaja:

- da je tožnica s tožbo zahtevala plačilo 11.421.760,00 EUR nadomestila zaradi nezmožnosti uporabe nepremičnin, ki so ji bile v naravi vrnjene z odločbami (navedenimi pod točko I tožbe);
- da je tožnica na Zavodu za gozdove Slovenije za pripravo zunajsodnega zahtevka z dne 9. 11. 2009 pridobila podatke o realiziranem poseku za odločbe, ki so do tega dne postale pravnomočne, in sicer je na območju UE Mozirje posek znašal 308.464 m³ bruto (264.617 m³ neto), na območju UE Radovljica (po odločbah B1 do B4 iz točke I tožbe) pa 164.430 m³ bruto (138.461 m³ neto);
- da tožnica v poseku ni upoštevala poseka na zemljiščih, vrnjenih z odločbami UE Radovljica, ki so postale pravnomočne dne 23. 3. 2009, 14. 10. 2009 in 23. 12. 2009 (v nadaljevanju sporne tri odločbe);
- da je bil posek v UE Radovljica večji od uveljavljenega v zahtevku z dne 9. 11. 2008 (vsaj za 55,2%) in je znašal vsaj 252.091,36 m³ bruto (214.892 m³ neto);
- da si je zato, ker je svoj zahtevek že oblikovala v predpravdnem zahtevku z dne 9. 11. 2009 (toženec pa se je okvirno s količino poseka strinjal), tožnica pridržala pravico, da svoj zahtevek ustrezno popravi (glede velikosti poseka ali višine nadomestila), če bo toženec oporekal obsegu poseka ali višini zahtevka in bo zato moral biti postavljen izvedenec;
- da je tožnica za 264.617 m³ neto poseka v Mozirju zahtevala 8.560.359,95 EUR, za 138.461 m³ neto poseka na območju Radovljice pa 2.662.605 EUR, kar je skupaj z nadomestilom za nezmožnost uporabe neplodnih zemljišč (198.795,03 EUR) znašalo vtoževanih 11.421.760,00 EUR;
- da tožbenega zahtevka za plačilo nadomestila na podlagi spornih treh odločb ni konkretizirala (ni specificirala poseka niti ni navedla višine nadomestila, do katerega bi bila upravičena) in ni postavila tožbenega predloga za plačilo nadomestilo po spornih treh odločbah;
- da je šele z vlogo 16. 1. 2015 ponudila trditve glede višine nadomestila ter postavila tožbeni predlog za plačilo nadomestila po spornih treh odločbah - zahtevala je plačilo 3.895.311,00 EUR za bruto 166.931 m³ posekanega lesa na zemljiščih, ki so bila vrnjena s spornimi tremi odločbami. Poleg tega je tožbeni zahtevek (dodatno) zvišala tudi zaradi višje izračunane vrednosti nadomestila (višjega bruto prihodka) in zaradi dodatno ugotovljene količine poseka.

Glede pretrganja zastaranja pri spremembi tožbe

17. Po drugem odstavku 184. člena ZPP je sprememba tožbe sprememba istovetnosti zahtevka, povečanje obstoječega zahtevka ali uveljavljanje drugega zahtevka poleg obstoječega. Povečanje tožbenega zahtevka kljub ohranitvi istovetnosti zahtevka pomeni spremembo tožbe.³

18. Po ustaljeni sodni praksi Vrhovnega sodišča (na katero se sklicuje revidentka) je treba zaradi zagotavljanja pravice do sodnega varstva v primeru, ko tožeča stranka zaradi okoliščin, ki jih je izvedela šele med dokaznim postopkom (največkrat iz mnenja izvedenca), zviša tožbeni zahtevek, ki se nanaša na

isto vrsto škode, šteti, da je bilo zastaranje tudi glede tega dela prekinjeno že z vložitvijo tožbe.⁴ Zato je sodišče druge stopnje zavrnilo ugovor zastaranja glede tistega dela spremembe tožbe, v katerem je tožnica tožbeni zahtevek zvišala zaradi s strani izvedenca dodatno ugotovljenega (neevidentiranega) poseka. Vrhovno sodišče stališče utemeljuje s tem, da "predmet tožbe ostaja isti" - da tožnik "ni zahteval nečesa novega, poleg že obstoječega", temveč je "na isti dejanski podlagi zahteval izpolnitev iste odškodninske obveznosti v višjem znesku".⁵ Takšno povišanje zahtevka pomeni nepravo spremembo tožbe, ker gre po vsebini še vedno za isti predmet spora, spremeni se le višina.⁶

19. V obravnavanem primeru ne gre za takšno situacijo. Prvič, ne gre za odškodninski zahtevek v klasičnem pomenu, temveč za nadomestilo po drugem odstavku 72. člena ZDen, za katerega določba 352. člena OZ glede zastaranja ni uporabljiva.⁷ Drugič, ni mogoče govoriti o tem, da bi bil tožbeni zahtevek zvišan zaradi okoliščin, ki jih je tožnica izvedela šele med dokaznim postopkom. Povišanje ni bilo posledica uskladitve z vrednostjo, ki je obstajala v trenutku izdelave izvedenskega mnenja (v času zaključka sojenja) niti škode, za katero tožnica ne bi vedela in bi jo ugotovil šele izvedenec. Že v tožbi je namreč tožnica poznala in uveljavljala količino poseka glede preostalih štirinajstih odločb, saj je podatke pridobila na Zavodu za gozdove Slovenije in jih predložila v tožbi. Poleg tega je že v tožbi (pavšalno) navedla, da je bil posek v UE Radovljica večji (znašal naj bi vsaj 252.091,36 m³ bruto), vendar višjega poseka pri izračunu nadomestila in pri postavitvi tožbenega predloga ni upoštevala. Tožbenega predloga za plačilo nadomestila na podlagi spornih treh odločb torej sploh ni postavila.⁸ To pomeni, da se zvišani tožbeni zahtevek ni nanašal na "isto vrsto škode", saj je tožnica uveljavljala nov (dodaten) zahtevek za plačilo nadomestila (na podlagi dodatnih treh odločb) poleg obstoječega. Ni šlo torej le za povišanje zahtevka, ki bi pomenilo nepravo spremembo tožbe, saj ni šlo za isti predmet spora.

20. Revidentka predmet spora namreč zmotno izenačuje z zahtevkom materialnega prava, ki ga ima zoper toženca. Vztraja, da je predmet spora ostal isti, ker se je tožba nanašala na plačilo nadomestila (po drugem odstavku 72. člena ZDen) na podlagi denacionalizacijskih odločb (ki jih je navedla v 1. točki tožbe). Vendar ob tem spregleda, da tožbenega predloga glede spornih treh denacionalizacijskih odločb v tožbi ni postavila (količine poseka in višine nadomestila na podlagi spornih treh odločb sploh ni specificirala).⁹ Pri denarnih zahtevkih je istovetnost zahtevka po naravi stvari mogoče ugotavljati le v zvezi z dejansko podlago. Tožnik je zahteval plačilo nadomestila na podlagi več različnih denacionalizacijskih odločb, kar pomeni, da ni zahteval plačila istega zneska. Torej ni šlo za istovetnost zahtevkov, temveč za objektivno kumulacijo (tožnik je postavil več tožbenih predlogov, ki jih je uveljavljal kumulativno). S postavitvijo tožbenega predloga na podlagi treh dodatnih denacionalizacijskih odločb je torej šlo za spremembo tožbe v pravem pomenu, saj je dodatno postavljeni tožbeni predlog temeljil na povsem drugi dejanski podlagi – na časovno drugem dogodku (na časovno kasnejši denacionalizacijski odločbi).

21. Ker je torej tožnica povečala prvotni tožbeni zahtevek tako, da je poleg obstoječega uveljavljala nov tožbeni predlog, ki izvira iz druge dejanske podlage kot prvotni, in gre v svojem bistvu za naknadno objektivno kumulacijo zahtevkov (182. člen ZPP), so materialni in procesni učinki vložitve tožbe glede novega denarnega zahtevka, vključno s pretrganjem zastaranja (365. člen Obligacijskega zakonika, v nadaljevanju OZ) nastopili z dnem spremembe tožbe, ne pa že z vložitvijo tožbe.¹⁰ Uveljavljanje zahtevka za plačilo nadomestila na podlagi ene denacionalizacijske odločbe torej ni pretrgalo zastaranja tudi za uveljavljanje zahtevka za plačilo nadomestila na podlagi druge odločbe, glede katere tožnica v tožbi ni postavila tožbenega predloga (niti ustreznih trditev glede količine poseka in višine nadomestila, do katerega bi bila na podlagi spornih odločb upravičena).¹¹ Zgolj izjava tožnice, da si pridržuje pravico postaviti tožbeni predlog tudi na podlagi spornih odločb, zastaralnega roka ni mogla pretrgati. Tovrstna napoved brez ustrezne trditvene podlage (tj. brez podatkov o količini in vrednosti posekanega lesa oziroma

višini nadomestila) in brez ustreznega dajatvenega dela (tožbenega predloga) ne more imeti pravnih posledic pretrganja zastaranja.¹²

22. Zmotno je stališče revidentke, da bi jo sodišče moralo pozvati k dopolnitvi tožbe v delu, ki se je nanašala na plačilo nadomestila na podlagi spornih treh odločb (ki je bila nepopolna, ker ni vsebovala tožbenega predloga, prvi odstavek 180. člena ZPP).¹³ Sodišče mora paziti, da z razlago tožbenega zahtevka ne krši načela dispozitivnosti in v sodbi ne sme odločiti mimo meja zahtevka. Omenjeno načelo sodišče omejuje tudi pri dajanju vsebinskih napotkov v zvezi z zahtevo za popravo oziroma dopolnitev vloge.¹⁴ Pravdni postopek se začne in teče po volji strank, tožnica pa je jasno navedla, da tožbenega predloga na podlagi spornih odločb ni postavila, temveč bo to morebiti storila kasneje.¹⁵ Poleg tega opustitev dolžnosti sodišča, da (v skladu s prvim odstavkom 108. člena ZPP) od tožnice zahteva popravo oziroma dopolnitev tožbe, ni imela škodljivih posledic za tožnico, saj jo je na omenjeno pomanjkljivost opozorila nasprotna stranka (v okviru postavljanja vprašanj izvedencu). V tretji pripravljalni vlogi z dne 23. 4. 2012 (vprašanja za izvedenca, točka 17) je toženec opozoril, da tožnica tožbenega zahtevka na sporne tri odločbe ne opira. Čeprav je zapisala, da bo tožbeni zahtevk morda zvišala, ker naj bi bil posek v UE Radovljici višji za 214.892 m³ neto, tega ni storila. Zato je bil toženec mnenja, da izvedenec pri izračunu nadomestila ne sme upoštevati nepremičnin, ki so bile tožnici vrnjene s spornimi tremi odločbami.¹⁶ Dolžnost sodišča tožnico spodbuditi k dopolnitvi nepopolnih navedb (in k popravi tožbe) v okviru materialnega procesnega vodstva je torej odpadla, saj jo je na odsotnost navedb o odločilnih dejstvih opozoril že toženec.¹⁷ Tožnica tožbenega zahtevka ni (pravočasno) zvišala, čeprav je toženec s četrto vlogo z dne 8. 8. 2013 (pripombe na izvedensko mnenje) ponovno opozoril, da je nadomestilo izračunala na podlagi trditve, da je bil na področju Radovljice neto posek 138.461 m³ (na zemljiščih pod B1-B4) in čeprav je izvedenec že v prvi dopolnitvi izvedenskega mnenja oktobra 2014 izračunal posek na podlagi spornih treh odločb.

Glede zadržanja zastaranja

23. Revidentka sodišču druge stopnje očita, da je z ugoditvijo ugovora zastaranja prekršilo sodno prakso Ustavnega sodišča, po kateri morajo sodišča pravila o zastaralnih rokih uporabljati tako, da ob upoštevanju okoliščin primera stranki ni nesorazmerno oteženo uveljavljati sodnega varstva. Opozarja, da je tožbeni zahtevk zastaral v tekoči pravdi, čeprav ni mogla vplivati na to, kdaj bo izveden dokaz z izvedencem. Zahteva po postavitvi izvedenca že v predhodnem postopku pa bi podražila spor in ji nesorazmerno otežila uveljavljanje zahtevka.

24. Zastaranje je institut, ki je v prvi vrsti namenjen varstvu dolžnika in sankcionira pasivnost upnika ter s tem varuje pravno varnost in pravni mir. Vendar upniku, ki ni imel prave možnosti uveljaviti svoje pravice, ni mogoče očitati pasivnosti. Zato zakon določa, da nekatere okoliščine vplivajo na tek zastaralnih rokov, tako da bodisi povzročijo zadržanje ali pretrganje zastaranja. Vložitev tožbe načeloma pretrga zastaranje le v tistem obsegu, kolikor je zajeto s prvotno postavljenim tožbenim zahtevkom, ne pa tudi v obsegu povečanega tožbenega zahtevka. Izjema sicer velja za primere, ko se dokončna višina istovrstne škode (iste oblike nepremoženjske škode, ki izvira iz istega škodnega dogodka) dokončno ugotovi šele v pravdi. Vendar v primeru raznovrstnih terjatev (uveljavljanja zahtevka na podlagi dodatne denacionalizacijske odločbe in uveljavljanje dodatne oblike nepremoženjske škode, ki v tožbi ni bila zatrjevana), aktivnosti upnika v zvezi z eno ne povzročijo učinka po 365. členu OZ v zvezi z drugo.¹⁸ Smisel zastaranja je namreč tudi varovanje tistega vidika poštenosti postopka, po katerem mora biti postopek tudi vsebinsko učinkovit.¹⁹ Po drugi strani pa bi prestroga razlaga predpisov o zastaranju, ki ne upošteva okoliščin konkretnega primera, lahko privedla do posega v pravico upnika do sodnega varstva. Ustavno sodišče je v odločbah Up 1177/12 in Up-89/14 (na kateri se sklicuje revidentka), poudarilo, da

morajo sodišča pravila o zastaralnih rokih uporabiti glede na okoliščine posameznega primera tako, da stranki ni nesorazmerno oteženo (ali celo preprečeno) uveljavljanje zahtevkov, ki jih ima na razpolago.²⁰ Sodišča se morajo izogniti pretiranemu formalizmu, ki bi lahko stranko prikrajšal za pravico do poštenega postopka, ter na drugi strani pretirano fleksibilni razlagi pravil, ki bi pomenila izničenje zakonskih določb o zastaranju.²¹ V vsakem primeru posebej je torej treba preveriti, ali obstajajo okoliščine, ki narekujejo posebno obravnavo določenih strank glede zastaranja.²²

25. Po presoji Vrhovnega sodišča v obravnavanem primeru niso bile podane okoliščine, ki bi narekovale posebno obravnavo zastaranja. V skladu s 360. členom OZ zastaranje ne teče ves tisti čas, ko upnik zaradi nepremagljivih ovir ni mogel sodno uveljavljati izpolnitve obveznosti. Ovir, ki bi tožnici nesorazmerno otežile (ali celo dejansko preprečile) uveljavljanje tožbenega zahtevka na podlagi spornih treh denacionalizacijskih odločb, v konkretnem primeru ni bilo. Zavajajoče so trditve revidentke, da je bila za postavitev tožbenega predloga (na podlagi spornih treh odločb) nujna izvedba dokaza z izvedencem, saj je glede preostalih štirinajstih odločb tožbeni predlog postavila že pred tem. Podatke o realiziranem poseku (na nepremičninah, vrnjenih s preostalimi odločbami) je pridobila od A. (za pripravo zunajsodnega zahtevka z dne 9. 11. 2009) in ni bilo razloga, da tega ne bi mogla storiti tudi glede spornih treh odločb. Tožnica je torej imela možnost pridobiti ustrezne podatke tudi za sporne tri odločbe, nenazadnje je posek na njihovi podlagi v tožbi tudi (pavšalno) ocenila. Kljub temu pa se je tožnica neutemeljeno omejila le na izračun višine nadomestila in postavitev tožbenega predloga glede preostalih odločb, medtem ko je sporne tri odločbe izpustila (in jih pri izračunu višine nadomestila ni upoštevala). Razlog, da tožbenega predloga ni postavila je v neskrbnosti tožnice, ki se je pri postavitvi tožbenega predloga naslonila le na predpravdni zahtevek z dne 9. 11. 2009 (primerjaj 26. in 27. točko obrazložitve izpodbijane sodbe). V konkretnem primeru torej ni bilo posebnih okoliščin, ki bi lahko predstavljale takšno nepremagljivo oviro, ki bi zadržala tek zastaralnega roka.²³ Odlaganje pri sodnem uveljavljanju terjatev na podlagi spornih treh odločb je okoliščina, ki izvira iz tožnične sfere.

Odločitev o reviziji

26. Vrhovno sodišče je tako ugotovilo, da uveljavljeni revizijski razlogi niso podani, zato je neutemeljeno revizijo zavrnilo (378. člen ZPP).

O stroških revizijskega postopka

27. Odločitev, da tožnica sama krije svoje stroške revizijskega postopka, temelji na prvem odstavku 165. člena ZPP in prvem odstavku 154. člena ZPP ter je zajeta z zavrnitvijo njene revizije. Na podlagi navedenih določb pa mora tožnica stroške odgovora na revizijo povrniti tožencu. Višina teh je odmerjena v skladu z Zakonom o odvetniški tarifi (ZOdvT) in priglašeni stroškovnikom. Vrhovno sodišče je tožencu priznalo nagrado za odgovor na revizijo v višini 18.550,00 EUR (tar. št. 3300) in 20,00 EUR izdatkov (tar. št. 6002), kar povečano za 22% DDV (4.085,40 EUR) znaša 22.635,40 EUR. Tožnica je tako dolžna tožencu povrniti 22.635,40 EUR stroškov za revizijski postopek v 15 dneh, v primeru zamude z zakonskimi zamudnimi obrestmi od poteka roka za prostovoljno izpolnitev obveznosti do plačila.

28. Vrhovno sodišče je odločalo v senatu, navedenem v uvodu odločbe. Odločitev je sprejelo soglasno (sedmi odstavek 324. člena ZPP).

¹ D. Možina, Zastaranje nepogodbenih odškodninskih zahtevkov, Pravni letopis 2015, str. 239, 240.

² V katerih se je Ustavno sodišče oprlo na sodbi ESČP v zadevi Kurić proti Sloveniji ter Howald Moor in drugi proti Švici.

³ Glej sodbo Vrhovnega sodišča RS II Ips 63/2013 z dne 24. 3. 2014, 10. točka obrazložitve.

⁴ Glej odločbo Vrhovnega sodišča RS II Ips 61/2019 z dne 21. 11. 2019 in tam citirano sodno prakso.

⁵ Glej sodne odločbe Vrhovnega sodišča RS II Ips 221/2016 z dne 17. 5. 2018, II Ips 174/2001 z dne 15. 11. 2001, II Ips 204/2013 z dne 9. 7. 2015 in III Ips 57/96 z dne 14. 11. 1996.

⁶ Glej Wedam Lukič v Ude et al., Pravdni postopki: Zakon s komentarjem, 2. knjiga, GV Založba in Uradni list RS, Ljubljana 2006, str. 202.

⁷ Zato vprašanje, ali je potekel subjektivni rok (kdaj je oškodovanec mogel izvedeti za vse elemente, ki mu omogočajo uveljavljati odškodninski zahtevek) ni relevantno, temveč je ugovoru zastaranja mogoče ugoditi le zaradi poteka objektivnega zastaralnega roka.

⁸ V tožbi je izrecno poudarila, da pri izračunu vtoževanega nadomestila ni upoštevala poseka na zemljiščih, vrnjenih s spornimi tremi odločbami (str. 6 tožbe), pridržala pa si je pravico tožbeni zahtevek "popraviti" (pravilneje postaviti).

⁹ V teoriji in sodni praksi so glede spremembe tožbe sprejete procesne teorije (in ne civilistična teorija). V skladu s čisto procesno teorijo se identiteta zahtevka presoja glede na tožbeni predlog (razen pri generičnih zahtevkih, pri katerih je treba za ločitev med zahtevki po naravi stvari nujno upoštevati tudi dejansko podlago). Po ekvivalenčni teoriji pa je poleg tožbenega predloga pomemben tudi dejanski tožbeni temelj – historični dogodek. Identiteta tožbenega zahtevka je torej podana le, kadar se na podlagi istega dogodka uveljavlja isti tožbeni predlog. Za odgovor, ali gre za isti denar je pomembno, ali bi tožnik (če bi se od začetka skliceval na oba temelja), dobil plačilo po obeh – če je tako, ne gre za isti denar. Podrobneje glej op. 6. str. 186 - 204 in Galič v v Ude et al., Pravdni postopki: Zakon s komentarjem, 2. knjiga, str. 222.

¹⁰ Primerjaj sodbo Vrhovnega sodišča RS II Ips 843/2009 z dne 9. 5. 2013, 10. točka obrazložitve.

¹¹ Primerjaj sodbo Vrhovnega sodišča RS II Ips 175/2012 z dne 5. 9. 2013. Sodišče je obrazložilo, da uveljavljanje zahtevka za povrnitev dodatne oblike nepremoženjske škode (ki v tožbi ni bila zatrjevana) pomeni spremembo tožbe in ne zgolj njeno prilagoditev izvedenskemu mnenju, tako da zastaranje ni pretrgano že z vložitvijo tožbe.

¹² Tako (pogojno) napovedani zahtevek namreč sploh ni bil sposoben za obravnavanje. Primerjaj dr. Matija Damjan, Pravni letopis 2015, Pretrganje in zadržanje zastaranja terjatev, str. 176 in 177 (glede uveljavljanja premoženjskopравnih zahtevkov v kazenskem postopku).

¹³ Tožbeni zahtevek mora biti konkretno opredeljen (pri denarnem zahtevku z navedbo denarnega zneska. Tožnik bi moral oceniti, koliko bi po njegovem mnenju znašal posek (in nadomestilo) na podlagi spornih treh odločb in v tožbenem zahtevku opredeliti konkreten denarni znesek. Če je v eni tožbi združenih več zahtevkov, je treba jasno opredeliti vsak zahtevek posebej. Tako mora biti vsaj iz navedb tožbe jasno, kakšen denarni znesek zahteva na podlagi vsake posamezne denacionalizacijske odločbe. Primerjaj odločbo Vrhovnega sodišča RS II Ips 16/2014 z dne 9. 4. 2014 in Galič v Ude et al., Pravdni postopki: Zakon s komentarjem, 2. knjiga, str. 123 in 127.

¹⁴ Primerjaj Betetto v: Ude in drugi, Zakon o pravnem postopku s komentarjem, 1. knjiga, GV Založba in Uradni list RS, Ljubljana 2005, str. 441.

¹⁵ Konkretni primer zato ni enak zadevi II Ips 16/2014, kjer je tožnik že ob vložitvi tožbe jasno navedel, da zahteva tudi plačilo izgube na zaslužku, vendar tožbenega predloga pomotoma (oziroma zaradi opustitve sodišča zahtevati, da tožbo popravi) ni postavil.

¹⁶ V tem delu je šlo v resnici nedovoljen informativni dokaz. Primerjaj odločbo Vrhovnega sodišča RS III Ips 130/2009 z dne 29. 5. 2012.

¹⁷ Primerjaj Betetto v: Ude in drugi, Zakon o pravnem postopku s komentarjem, 2. knjiga, str. 592. Tako tudi sodba Vrhovnega sodišča RS II Ips 163/2012 z dne 17.01.2013.

¹⁸ Ibid. op. 12, str. 171 in 173. Primerjaj sodbo Vrhovnega sodišča RS II Ips 175/2012 z dne 5. 9. 2013.

¹⁹ J. Zobec, Procesni vidiki zastaranja, v: Pravni letopis 2015, str. 148.

²⁰ Ustavna odločba, na katero se sklicuje revidentka, ni primerljiva. Kot ustavno sporno je bilo ocenjeno stališče, da tožnik v času, ko uveljavlja primarno varstvo zoper državo v upravnem postopku za sprejem v državljanstvo, v zvezi s tem uveljavlja tudi odškodninske zahteve. Sodišča od oškodovancev ne morejo zahtevati, da vložijo odškodninsko tožbo še v času, ko je izid prvotnega postopka negotov. Enako tudi v kazenskem postopku ni mogoče pričakovati, da obdolženec uveljavlja odškodninsko varstvo, povezano s kazensko zadevo, dokler kazenski postopek še teče (odločba Ustavnega sodišča št Up-450/15 z dne 2. 6. 2016).

²¹ Več glej op. 18, str. 144-149 in tam citirano literaturo ESČP.

²² Zastaralni roki za odškodninske zahteve se tako npr. ne smejo izteči pred samim odkritjem škode.

²³ Primerjaj sklep Vrhovnega sodišča RS II Ips 76/2016 z dne 23. 6. 2016, 13. točka obrazložitve. Sodišče je presodilo, da zgolj dejstvo, da denacionalizacijski postopek v času nastanka škode še ni bil zaključen, ne pomeni takšne nepremagljive ovire, ki bi zadržala tek zastaralnega roka, saj je iz sodbe I Up 607/2001 z dne 28. 2. 2002 izhajalo, da je vrnitev v naravi postala nemogoča zaradi lastninjenja spornih nepremičnin.

Datum zadnje spremembe: 28.12.2020